

บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อการส่งเสริมการทำวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

The Role of Thesis Advisors in Enhancing Research

Engagement among Graduate Students

พิเชษฐ์ เกียรติประยูทธ์^{1*}

Pichate Kearthprayuk^{1*}

¹ ภาควิชาโรงเรียนกายอุปกรณ์สิรินธร คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Department of Sirindhorn School of Prosthetics and Orthotics, Faculty of Medicine Siriraj Hospital, Mahidol University, Bangkok, Thailand

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author): พิชเชษฐ์ เกียรติประยูทธ์ (Pichate Kearthprayuk)

E-mail: Pichate.kea@mahidol.ac.th

Received: 23 กันยายน พ.ศ. 2568, Revised: 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568, Accepted: 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

บทคัดย่อ

บทความเชิงวิชาการ เรื่อง บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อการส่งเสริมการทำวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในหลายมิติ ทั้งด้านวิชาการ จิตวิทยา พฤติกรรม และการเตรียมความพร้อมในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังสำเร็จการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้มีบทบาทเพียงการให้คำแนะนำเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนด้านอาชีพ สุขภาพจิต และผู้สร้างความมั่นใจให้นักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การส่งเสริมทักษะการวิจัยและการตีพิมพ์ การสร้างเครือข่ายวิชาชีพ และการปลูกฝังจริยธรรมทางวิชาการ ตลอดจนการดูแลกลุ่มนักศึกษาที่มีภูมิหลังด้อยโอกาส นอกจากนี้ยังนำเสนอความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาและพฤติกรรม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา โดยชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมความไว้วางใจ ความมั่นใจในตนเอง และแรงจูงใจ จะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความเข้าใจในบทบาททั้งเชิงวิชาการและจิตวิทยาจะช่วยส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาได้อย่างรอบด้าน และควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องต่อไป

คำสำคัญ: บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา, ความสำเร็จของนักศึกษา, การทำวิจัยของนักศึกษา, การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

Abstract

The objective of this academic article titled “The Role of Thesis Advisors in Enhancing Research Engagement among Graduate Students” is to present how advisors contribute to graduate students’ success in multiple dimensions-academic, psychological, behavioral, and transitional-as students prepare for post-graduation life. Thesis advisors play roles beyond offering academic guidance; they also act as career supporters, mental health facilitators, and confidence builders who help students develop their full potential. Their responsibilities encompass fostering interpersonal relationships, enhancing research and publication skills, building professional networks, and instilling academic ethics. Moreover, advisors play a key role in supporting students from disadvantaged backgrounds. The article also explores psychological and behavioral dynamics that influence students’ quality of life and academic achievements. It highlights those relationships built on trust, self-confidence, and motivation that lead to deeper and more sustainable learning. Ultimately, the study emphasizes that developing advisors’ understanding of both academic and psychological aspects of their role can holistically enhance student success-and that continuous support and training for academic advisors are essential for achieving this goal.

Keywords: Role of Thesis Advisors, Student Success, Student Research, Graduate Studies

บทนำ

ระดับบัณฑิตศึกษาเป็นช่วงเวลาสำคัญที่นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ความสามารถในเชิงลึก โดยเฉพาะด้านการทำวิจัยซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา การทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์จึงไม่ใช่เพียงภาระงานทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่หล่อหลอมให้นักศึกษากลายเป็นนักวิจัยมืออาชีพในอนาคต อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในการทำวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คือ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา (Thesis advisors) จากข้อมูลการศึกษาของ Feizi and Elgar (2023) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับอาจารย์ที่ปรึกษาในมิติของการสนับสนุนทางวิชาการ (Academic support) และการสนับสนุนทางจิตสังคม (Psychosocial support) จะมีความพึงพอใจต่อการเรียนสูงกว่า มีแรงจูงใจที่จะทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มสำเร็จการศึกษาดำรงตามเวลา โดยเฉพาะในกรณีของนักศึกษาปริญญาเอกซึ่งต้องเผชิญกับความโดดเดี่ยวทางวิชาการ และแรงกดดันจากการผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ บทบาทของที่ปรึกษาที่เข้มแข็งจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยของ Li et al. (2025) ได้ระบุไว้ว่า การที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ ให้ข้อเสนอแนะ (Feedback) ที่สร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงเครือข่ายวิชาชีพ ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มความสามารถในการทำวิจัย (Research competence) และความมั่นใจในตนเองของนักศึกษา (Research self-efficacy) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการเป็นผู้เรียนไปสู่การวิจัยเต็มตัว ในทำนองเดียวกันกับ Roy et al. (2023) พบว่า นักศึกษาปริญญาเอกในประเทศสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการดำเนินการวิจัยให้เสร็จสมบูรณ์ หรือแม้กระทั่งการตัดสินใจลาออก ในระหว่างเรียนก็ตาม ดังนั้น ความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษาในการรับฟัง ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจ จึงเป็นทรัพยากร ทางอารมณ์ที่นักศึกษาต้องการในช่วงวิกฤตมากที่สุด

ในด้านพฤติกรรมของอาจารย์ที่ปรึกษาจะมีบทบาทโดยตรงต่อความสำเร็จของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาโดยมีกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของอาจารย์ที่ปรึกษา ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. การให้กำลังใจ (Encouragement) คือ องค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจแก่นักศึกษา โดยเฉพาะในกระบวนการทำวิจัยที่อาจเต็มไปด้วยความเครียด ความไม่แน่นอน และความล้มเหลว อาจารย์ที่ปรึกษาที่สามารถให้กำลังใจอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและสามารถก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้
2. การเปิดโอกาสให้เข้าถึง (Accessibility) คือ ความพร้อมของอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงความยินดีที่จะรับฟังปัญหาและข้อสงสัยของนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการหรือด้านส่วนตัว นักศึกษาที่สามารถเข้าถึงอาจารย์ที่ปรึกษาได้อย่างสะดวกและไม่รู้สึกเกรงใจมากเกินไป มักจะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จสูงกว่า
3. ความน่าเชื่อถือ (Dependability) คือ เมื่อนักศึกษารับรู้ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ที่รักษาคำพูด ตรงต่อเวลา และสามารถพึ่งพาได้ในทุกขั้นตอนของการศึกษา จะเกิดความมั่นใจในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งนำไปสู่ความก้าวหน้าและการพัฒนาทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง
4. ความชำนาญเฉพาะด้าน (Expertise) คือ ความรู้และทักษะเฉพาะทางของอาจารย์ที่ปรึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของคำแนะนำและการชี้แนะแนวทางวิจัย นักศึกษาที่ได้รับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง มักจะมีแนวโน้มในการสร้างสรรค์งานวิจัยที่มีคุณภาพ และสามารถตีพิมพ์ผลงานในระดับวิชาการได้มากกว่า โดยรวมแล้วทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ล้วนส่งเสริมซึ่งกันและกัน และมีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จของนักศึกษา ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ เช่น การผลิตผลงานวิจัย และในด้านความรู้สึกผูกพันกับสถาบัน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดอัตราการลาออกกลางคัน และส่งเสริมความต่อเนื่องของการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา (Roy et al., 2023)

สำหรับในประเทศไทย แม้ระบบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีการปรับปรุงต่อเนื่อง แต่ยังคงพบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษายังคงถูกมองว่าเป็นภาระหน้าที่มากกว่าการมีส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์ การให้คำปรึกษามักกระจุกตัวอยู่ในรูปแบบการตรวจงานหรือสั่งการมากกว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือส่งเสริมการเติบโตในฐานะนักวิจัย (ดาโรณี ทิพย์กุลไพโรจน์, 2561) ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการเรื่องนี้จะจึงมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีต่อนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา บทบาทในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังจบปริญญา รวมไปถึงความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสามารถทำวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาวต่อไปได้

วัดภูประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังจากนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจบปริญญา
3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา

ระดับบัณฑิตศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

บทความนี้มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมการศึกษาถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา บทบาทในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังจากนักศึกษาจบปริญญาและความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยา และพฤติกรรมระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาผ่านการทบทวนจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างรอบด้าน

เนื้อหา

1. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาต่อความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญและท้าทายสำหรับนักศึกษา เนื่องจากต้องเผชิญกับความซับซ้อนของงานวิจัยและการจัดการเวลาอย่างเข้มข้น ในกระบวนการนี้อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและชี้แนะให้นักศึกษาผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของนักศึกษาในหลายด้าน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา การสนับสนุนทางวิชาการและอาชีพ การดูแลสุขภาพจิตรวมถึงความชัดเจนในการให้คำปรึกษา ดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางวิชาการและพฤติกรรมของนักศึกษาในระหว่างการศึกษาในมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่ไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้คำแนะนำด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นທີ່ปรึกษาและผู้สนับสนุนทางด้านจิตใจและสังคมที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และชีวิตในมหาวิทยาลัยได้ดีขึ้น (Hassan et al., 2023)

การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ปรึกษาปัญหาและขอคำแนะนำอย่างตรงไปตรงมา นักศึกษาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอาจารย์ที่ปรึกษามักมีความพึงพอใจในการเรียนรู้สูงกว่าและมีแนวโน้มที่จะมีผลการเรียนที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ความสัมพันธ์เชิงบวกยังช่วยลดความเครียด และความวิตกกังวลที่นักศึกษาพบเจอในระหว่างการศึกษา ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาเต็มศักยภาพของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งสองฝ่าย อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของนักศึกษา มีความอดทนและให้คำแนะนำอย่างเหมาะสม ในขณะที่นักศึกษาก็ต้องเปิดใจและเต็มใจที่จะรับฟังคำแนะนำ รวมถึงปฏิบัติตามข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Kim & Kim, 2019)

ในขณะเดียวกันนั้น บทบาทของนักศึกษาที่จะทำให้การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถบรรลุผลสำเร็จได้นั้น จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ได้แก่

1.1.1 บทบาทเชิงรุก (Active participation)

- 1) นักศึกษาควรนัดหมายหรือพบปะพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น ทุกภาคการศึกษา และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ อาจจะไม่ใช่แค่รอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ติดต่อมาหานักศึกษาเท่านั้น
- 2) ระหว่างการพูดคุย นักศึกษาอาจจะตั้งคำถาม แสดงความคิดเห็น และร่วมอภิปรายถึงประเด็นหรือปัญหาที่พบเจอกับอาจารย์ที่ปรึกษา

1.1.2 การเตรียมความพร้อม (Preparation)

- 1) ก่อนการนัดเจอกับอาจารย์ที่ปรึกษา นักศึกษาควรเตรียมข้อมูลต่าง ๆ เช่น แผนการดำเนินการปัญหาจากการทำวิจัยที่พบเจอ หรือปัญหาต่าง ๆ ที่นักศึกษาไม่สามารถจัดการแก้ไขได้ เป็นต้น
- 2) นักศึกษาควรรู้ถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ของการทำวิจัย จริยธรรมในการทำวิจัย เป็นต้น
- 3) การเตรียมตัวล่วงหน้าจะช่วยให้การพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษามีประสิทธิภาพ และใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.1.3 ความรับผิดชอบตนเอง (Self-responsibility)

- 1) แม้นักศึกษาจะได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว แต่ท้ายที่สุดนั้น การตัดสินใจและการกระทำขึ้นอยู่กับตนเอง นักศึกษาจะต้องความรับผิดชอบด้วยตัวเอง
- 2) นักศึกษาควรตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเอง เช่น ติดตามความคืบหน้าของการทำวิจัย การเข้าใจถึงข้อจำกัดของทรัพยากรต่าง ๆ รวมไปถึงการติดตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.1.4 การสื่อสารอย่างเปิดเผยและรายงานปัญหา (Open communication & reporting)

- 1) นักศึกษาควรสื่อสารพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างตรงไปตรงมา แจ้งปัญหาที่พบเจอ เพื่อที่ปัญหาเหล่านั้นจะได้ถูกแก้ไขอย่างถูกต้อง
- 2) ควรแจ้งอาจารย์ที่ปรึกษาทุกครั้ง หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือการแก้ไขงานวิจัย ซึ่งจะช่วยให้อาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาวางแผนแก้ไขได้ตรงจุด

1.1.5 การตั้งเป้าหมายและวางแผน (Goal-setting & planning)

- 1) นักศึกษาควรกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสามารถที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้
- 2) ร่วมวางแผนการทำวิจัยกับอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นประจำ

1.1.6 การใช้ทรัพยากรของสถาบันให้เกิดประโยชน์ (Utilizing institutional resources)

- 1) นักศึกษาควรใช้บริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการทำวิจัย เช่น การค้นคว้าทางานวิจัย หรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
- 2) เมื่อนักศึกษาเข้าถึงทรัพยากรของมหาวิทยาลัย ควรแจ้งให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบว่าได้เข้าถึงหรือสนใจที่จะใช้ข้อมูลเหล่านั้น เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถช่วยประสานหรือช่วยวางแผนต่อไปได้

1.1.7 ตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับแผน (Monitor & adjust)

- 1) นักศึกษาควรตรวจสอบความก้าวหน้าของการทำวิจัย เช่น ดำเนินการถึงเป้าหมายที่วางไว้แล้วหรือไม่ ติดปัญหาอย่างไร และยังคงพัฒนาอะไรเพิ่มเติมอีกหรือไม่
- 2) หากพบว่าแผนการดำเนินการไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ควรรายงานปัญหากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับแผนการดำเนินการให้สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ทันถ่วงที (Jennings, 2021)

ท้ายที่สุดแล้ว นักศึกษาควรมีความกระตือรือร้น เตรียมพร้อม รับผิดชอบตนเอง สื่อสารเปิดเผย ตั้งเป้าหมาย ใช้ทรัพยากรให้เต็มที่ และติดตามปรับแผนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การให้คำปรึกษาระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษามีประสิทธิผลสูงสุดและเป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้

1.2 การสนับสนุนทางวิชาการและอาชีพ

การสนับสนุนทางวิชาการและอาชีพจากอาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต ดังนี้

1.2.1 การสนับสนุนทางวิชาการ

การสนับสนุนทางวิชาการจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจารย์ที่ปรึกษาจะช่วยให้นักศึกษาวางแผนการเรียนอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาความสนใจส่วนบุคคล ความถนัด และเป้าหมายระยะยาวของนักศึกษา เพื่อให้สามารถเลือกวิชาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับเส้นทางอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษายังมีบทบาทในการติดตามและประเมินผลการเรียนของนักศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อระบุปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตั้งแต่เนิ่น ๆ และให้คำแนะนำที่เหมาะสมในการปรับปรุงผลการเรียน การให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่องและสร้างสรรค์จากอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยให้นักศึกษารู้จักจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา ซึ่งเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Alsabhan et al., 2025) นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษายังสนับสนุนให้นักศึกษาใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเต็มที่ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และฐานข้อมูลวิชาการ รวมถึงแนะนำการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิชา เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์จริงในสาขาที่ศึกษา อีกหนึ่งบทบาทสำคัญคือ การส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ (Critical thinking) และทักษะการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จทางวิชาการในระยะยาว (Loucif et al., 2020)

1.2.2 การสนับสนุนด้านอาชีพ

อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนนักศึกษาให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานในยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องการทั้งทักษะทางวิชาชีพและทักษะในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงาน อาจารย์ที่ปรึกษาจะช่วยให้นักศึกษาเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ เช่น การเขียนเรซูเม่ (Resume) การเตรียมตัวสำหรับการสัมภาษณ์ และการสร้างโปรไฟล์ในแพลตฟอร์ม (Platform) มีอาชีพอย่างลิงก์อิน (LinkedIn) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้นักศึกษาและทำให้นักศึกษามีโอกาสได้รับการจ้างงานสูงขึ้น (Chaturvedi & Guerrero, 2022)

นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษายังส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมที่เสริมสร้างประสบการณ์จริง เช่น การฝึกงาน โครงการวิจัย หรือการทำงานบริการชุมชน ซึ่งเป็นโอกาสให้นักศึกษาได้ทดลองใช้ความรู้ทางวิชาการในสถานการณ์จริง และยังเป็นการสร้างเครือข่ายทางวิชาชีพที่มีคุณค่าในอนาคต การสนับสนุนเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมด้านทักษะการทำงานจริง และยังสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่เข้าใจและให้คำแนะนำด้านอาชีพอย่างใกล้ชิด จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จทั้งในด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพของนักศึกษา (Twang, 2022)

1.3 การดูแลสุขภาพจิต

ในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ความสำเร็จของนักศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ หากแต่รวมถึงภาวะสุขภาพจิตที่มั่นคงและสามารถรับมือกับความเครียดจากการเรียนและการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยได้อย่างเหมาะสม อาจารย์ที่ปรึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกสนับสนุนด้านจิตใจ ที่ช่วยให้นักศึกษาผ่านพ้นช่วงเวลาแห่งความกดดันไปได้ จากการศึกษาโดย Selim et al. (2024) พบว่า นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการ มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าและความผิดปกติทางจิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลที่ต้องเผชิญความเครียดสูงจากการฝึกปฏิบัติงานจริงในโรงพยาบาล ซึ่งยืนยันว่า การมีอาจารย์ที่ปรึกษาให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง สามารถช่วยสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้กับนักศึกษาได้อย่างชัดเจน ในขณะที่การศึกษาของ Raji et al. (2022) แสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต (Mental health literacy) ในกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถในการสังเกตอาการผิดปกติทางจิตใจของนักศึกษา และสามารถให้คำแนะนำหรือส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญได้อย่างเหมาะสม ยิ่งอาจารย์มีประสบการณ์มาก ยิ่งสามารถแยกแยะสัญญาณเตือนได้อย่างแม่นยำ เนื่องจากอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด และสามารถพูดคุยสื่อสารเพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยว และสามารถช่วยให้นักศึกษากลับเปิดใจยอมรับกับปัญหาสุขภาพจิตได้มากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทเชิงจิตวิทยาที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่ทางวิชาการ โดยเฉพาะในยุคที่นักศึกษาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การมีที่พึ่งทางใจที่สามารถให้คำปรึกษาเบื้องต้นอย่างเข้าใจ มีทักษะในการรับฟัง และรู้แนวทางส่งต่อนักศึกษาอย่างถูกวิธี จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จทั้งในเชิงการเรียนและการมีชีวิตที่สมดุลของนักศึกษา

1.4 ความชัดเจนในการให้คำปรึกษา

ในยุคปัจจุบันที่การศึกษาระดับอุดมศึกษากำลังเผชิญกับความหลากหลายของเส้นทางการเรียนและความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของนักศึกษา ความชัดเจนในการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและประสบการณ์ของนักศึกษา การขาดความชัดเจนอาจนำไปสู่ความสับสน การไร้เป้าหมาย หรือแม้แต่วินิจฉัยผิดพลาดซึ่งขัดขวางการเรียนรู้ในเส้นทางการเรียน

จากข้อมูลการศึกษาของ Alsabhan et al. (2025) เผยผลสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ จาก King Saud University ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในด้านความชัดเจนของคำแนะนำ นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับเพียงประมาณ 62% โดยเฉพาะการสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายหรือกระบวนการเรียนการสอน แม้จะมีนักศึกษาจำนวนหนึ่งแสดงความพึงพอใจ แต่ยังมีนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่รู้สึกเฉย ๆ หรือไม่มั่นใจเกี่ยวกับคำแนะนำที่ได้รับ นอกจากนี้ จากรายงานสำรวจของ Flaherty (2023) ระบุว่า นักศึกษาจำนวนมากรู้สึกว่าไม่ได้รับคำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับแผนการเรียน และลำดับวิชาที่จำเป็นสำหรับการสำเร็จการศึกษา โดยผลสำรวจ Student Voice พบว่า เพียง 55% ของนักศึกษาได้รับการแนะนำในเรื่องเหล่านี้อย่างชัดเจน ส่วนปัญหาหนักคือบางคนได้รับข้อแนะนำที่ไม่ถูกต้อง เช่น การลงทะเบียนวิชาที่ไม่สามารถลงได้ เพราะขาดคุณสมบัติพื้นฐาน (Prerequisite) ซึ่งส่งผลกระทบต่อนักศึกษาในแผนการเรียนของตนเอง

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของผลการศึกษา พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา มีความสำคัญต่อความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจและสนับสนุน

ด้านจิตใจ การให้คำแนะนำทางวิชาการและเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ รวมถึงการดูแลสุขภาพจิตอย่างใกล้ชิด อาจารย์ที่ปรึกษายังช่วยให้นักศึกษามีความชัดเจนในการวางแผนการเรียนรู้และเส้นทางอาชีพ ซึ่งช่วยลดความสับสนและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษาสามารถผ่านพ้นความท้าทายและประสบความสำเร็จทั้งด้านการศึกษาและชีวิตได้อย่างสมดุล

2. บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในช่วงเปลี่ยนผ่านของนักศึกษา (หลังจบปริญญา)

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไม่เพียงเป็นปลายทางของการเรียนรู้เชิงวิชาการ แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาตนเองในฐานะนักวิจัยมืออาชีพ เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษา พวกเขาต้องเผชิญกับช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ จากสถานะผู้เรียนไปสู่ผู้สร้างองค์ความรู้ ซึ่งเต็มไปด้วยความท้าทายทั้งด้านทักษะ ความมั่นใจ และโอกาสในการสร้างเส้นทางวิจัยของตนเอง ในบริบทนี้อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยนักศึกษาเตรียมความพร้อม สนับสนุน และต่อยอดศักยภาพทางวิชาการให้เดินหน้าต่อไปได้อย่างราบรื่น ทั้งในแง่การวิจัย การหางาน และการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพ ในหลากหลายมิติ ดังนี้

2.1 บทบาทในการสร้างเครือข่ายวิชาชีพและโอกาสงานวิจัย

หลังจบการศึกษา นักศึกษามักขาดช่องทางในการเข้าสู่แวดวงวิชาการหรือการวิจัยเชิงอาชีพ อาจารย์ที่ปรึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญในการเชื่อมโยงนักศึกษากับแหล่งทุน งานวิจัย โครงการระดับนานาชาติ หรือแม้แต่ตำแหน่งงานวิจัยในสถาบันต่าง ๆ ซึ่งช่วยเร่งรัดการเริ่มต้นอาชีพวิจัยของนักศึกษา จากการศึกษาของ West et al. (2024) ช่วยตอกย้ำบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในการเป็นผู้สนับสนุนเชิงเครือข่าย (Sponsorship advisors) ที่ไม่ได้ให้เพียงคำแนะนำเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังใช้เครือข่ายส่วนตัวในการเปิดประตูโอกาสให้นักศึกษาก้าวเข้าสู่โลกของงานวิจัยและอาชีพหลังจบการศึกษา โดยผลการสัมภาษณ์นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษากว่า 47 คนในสหรัฐอเมริกา พบว่า นักศึกษาที่มีอาจารย์ซึ่งแนะนำติดต่อแหล่งงานวิจัยหรือเชื่อมโยงกับโครงการหลังจบการศึกษา มีแนวโน้มได้รับการจ้างงานหรือเข้าร่วมโครงการ Postdoctoral Research สูงกว่าอย่างชัดเจน งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษาในการส่งต่อเครือข่าย ไม่เพียงเพิ่มโอกาสทางอาชีพ แต่ยังเสริมสร้างความมั่นใจและแรงบันดาลใจให้นักศึกษาสานต่อเส้นทางวิชาการอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2.2 บทบาทในการพัฒนาทักษะการตีพิมพ์และการเผยแพร่ผลงาน

การตีพิมพ์งานวิจัยในวารสารวิชาการนานาชาติถือเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าในสายอาชีพวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถช่วยนักศึกษาในกระบวนการนี้อย่างใกล้ชิด ทั้งการเลือกวารสาร แก้ไขบทความ และรับมือกับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) งานวิจัยของ García-Suaza et al. (2020) ชี้ว่า การร่วมเขียนบทความกับอาจารย์ที่ปรึกษาทำให้นักศึกษาเพิ่มโอกาสได้รับการตีพิมพ์ถึง 3 เท่า โดยเฉพาะในวารสาร Scopus หรือ Q1 ในขณะที่งานวิจัยของ Wang et al. (2024) ซึ่งศึกษาผ่านกรณีตัวอย่างผู้เรียนปริญญาเอกในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในประเทศออสเตรเลีย พบว่า กระบวนการ Co-authorship ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา นับเป็นเวทีสำคัญในการพัฒนาบทบาทของนักศึกษาในฐานะผู้เขียน (Writer identity) โดยเฉพาะเมื่อร่วมกันส่งผลงานเข้าสู่ระบบ Peer review กระบวนการนี้ช่วยให้นักศึกษาได้รับ ประสบการณ์เชิงปฏิบัติจริง เรียนรู้เทคนิคการเขียนเชิงวิชาการ และเข้าใจมาตรฐานการเผยแพร่งานวิจัยอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความมั่นใจในบทบาทของตนเองในฐานะนักเขียนงานวิชาการ และผลักดันให้การตีพิมพ์งานหลังสำเร็จการศึกษามีโอกาสมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 บทบาทด้านการสร้างความมั่นใจและอัตลักษณ์ของนักวิจัย

ช่วงเปลี่ยนผ่านหลังจบการศึกษาคือช่วงเวลาที่ยังไม่มั่นใจในศักยภาพตนเอง อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) และการสร้างอัตลักษณ์ของนักวิจัย (Researcher identity) โดยผ่านการให้ข้อเสนอแนะอย่างสม่ำเสมอและชี้ให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียน จากข้อมูลการศึกษาโดย Xu (2021) พบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกกับอาจารย์ที่ปรึกษาส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีแนวโน้มระบุตนเองเป็นนักวิจัยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้การศึกษาของ Han et al. (2022) ยังพบว่าการมีอาจารย์ที่ปรึกษาที่ใส่ใจและให้การสนับสนุนเชิงบวกช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในบทบาทนักวิจัย ซึ่งส่งผลต่อความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมในงานวิจัยอย่างยั่งยืน

2.4 บทบาทในการสร้างความเท่าเทียมและความหลากหลายในแวดวงวิชาการ

อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างทางโอกาส โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มีภูมิหลังด้อยโอกาส เช่น รุ่นบุกเบิก (First-generation) หรือกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาของ Thakar et al. (2024) ชี้ว่า อาจารย์ที่มีความตระหนักด้านความหลากหลายและใช้แนวทางในการเป็นที่เลี้ยง (Mentoring) ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมจะช่วยให้นักศึกษาจากกลุ่มชายขอบสามารถสร้างเส้นทางวิจัยหลังจบการศึกษาได้สำเร็จและยั่งยืน นอกจากนี้ข้อมูลการศึกษาของ Dinsmore and Roksa (2023) ยังเน้นย้ำว่า การสนับสนุนด้านความหลากหลายและความเท่าเทียมจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอุปสรรคทางสังคมและส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในงานวิจัยที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความก้าวหน้าทางวิชาการของนักศึกษาทุกกลุ่มอย่างแท้จริง

2.5 บทบาทในการปลูกฝังจริยธรรมและความรับผิดชอบทางวิชาการ

การวิจัยหลังจบการศึกษาต้องอาศัยความเข้าใจในจรรยาบรรณและจริยธรรมวิจัยอย่างลึกซึ้ง อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่เสมือนต้นแบบทางวิชาการ (Academic role model) ในการถ่ายทอดหลักการเหล่านี้ผ่านการทำงานร่วมกันแบบมืออาชีพ ซึ่งส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษารู้จักวางรากฐานของการเป็นนักวิจัยที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม จากการศึกษาของ Alavi (2024) พบว่า ความชัดเจนด้านจริยธรรมที่ได้รับจากอาจารย์ที่ปรึกษา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมการอ้างอิงอย่างถูกต้องและการหลีกเลี่ยงการลอกเลียนงาน (Plagiarism) อีกทั้งยังเป็นการฝึกอบรมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบในกลุ่มนักวิจัยรุ่นใหม่ ทำให้นักศึกษาสามารถดำเนินงานวิจัยอย่างมีคุณภาพและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของผลการศึกษา พบว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังจบปริญญามีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยนักศึกษาก้าวผ่านความท้าทายต่าง ๆ ทั้งการสร้างเครือข่ายวิชาชีพและโอกาสงานวิจัยที่ช่วยเร่งการเริ่มต้นเส้นทางอาชีพ นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาทักษะการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงาน โดยร่วมมือเขียนบทความและแนะนำกระบวนการ Peer review เพื่อเพิ่มโอกาสในการตีพิมพ์ อีกทั้งอาจารย์ที่ปรึกษายังส่งเสริมความมั่นใจและสร้างอัตลักษณ์ของนักวิจัยผ่านการให้ข้อเสนอแนะเชิงบวกและชี้พัฒนาการของนักศึกษา พร้อมทั้งสนับสนุนความเท่าเทียมและความหลากหลายในแวดวงวิชาการโดยลดช่องว่างทางโอกาสสำหรับกลุ่มด้อยโอกาส สุดท้ายอาจารย์ที่ปรึกษายังปลูกฝังจริยธรรมและความรับผิดชอบทางวิชาการ เพื่อให้ นักวิจัยรุ่นใหม่มีจิตสำนึกที่ดี

ในการทำงานวิจัยอย่างมีคุณภาพและน่าเชื่อถือ ทั้งหมดนี้สะท้อนบทบาทอันทรงคุณค่าที่ช่วยให้นักศึกษาก้าวสู่ความเป็นนักวิจัยมืออาชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

3. ความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมของอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทั้งต่อด้านจิตวิทยาและพฤติกรรม เช่น คุณภาพชีวิต ความเครียด การผลิตผลงาน และความสำเร็จทางวิชาการ การเข้าใจบทบาทเชิงจิตวิทยาและพฤติกรรมในบริบทนี้จึงจำเป็นสำหรับการสนับสนุนการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยสามารถแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยา

ความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทางวิชาการและสุขภาพทางจิตของผู้เรียน ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่สะท้อนผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังมีผลต่ออารมณ์ ความมั่นใจในตนเอง และแรงจูงใจในการทำวิจัยด้วย ผลการศึกษาของ Liu et al. (2024) พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาสามารถลดระดับความเครียดของนักศึกษาลงได้ โดยผ่านกลไกของความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-efficacy) และความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Psychological resilience) ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถเผชิญกับอุปสรรคในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่หากความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางลบ เช่น การใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม หรือการดูหมิ่นนักศึกษา ส่งผลเสียโดยตรงต่อสุขภาพจิตของนักศึกษา ทั้งในรูปแบบของภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล โดยเฉพาะเมื่อนักศึกษารู้สึกว่าความต้องการด้านความเป็นอิสระ (Autonomy) และการมีตัวตนในเชิงอาชีพ (Professional identity) ถูกลดทอน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Mavrogalou-Foti et al. (2024) ซึ่งใช้กรอบ Interpersonal Relationship Model วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาปริญญาเอกกับอาจารย์ที่ปรึกษา พบว่า สไตล์ความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือและเข้าใจ (Helping/Friendly, Understanding) มีผลเชิงบวกต่อความสุขทางจิตใจและผลงานวิจัย ขณะที่สไตล์แบบไม่แน่นอน (Uncertain) หรือเผด็จการ (Dominant) มีแนวโน้มที่จะสร้างความเครียด ความวิตกกังวลแก่นักศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจะส่งผลเสียอย่างมากตามมา และนอกจากนี้ ความไม่สอดคล้องระหว่างสไตล์ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่นักศึกษาต้องการกับที่ได้รับจริงอาจทำให้เกิดความขัดแย้งภายใน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งคุณภาพชีวิตและแรงจูงใจในการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ความเข้าใจในมิติทางจิตวิทยาเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาควรตระหนัก เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสำเร็จทางวิชาการอย่างยั่งยืน

3.2 ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรม

ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางวิชาการของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการพบปะเพื่อให้คำแนะนำเชิงเทคนิคในงานวิจัยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมของอาจารย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้และการวิจัยของนักศึกษาโดยตรง งานวิจัยของ Wu and Kim (2025) ที่ศึกษานักศึกษาจีนในประเทศเกาหลีใต้ พบว่า การรับรู้บทบาท (Role perception) ของทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษามีผลต่อพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น การตั้งคำถาม การเสนอความคิดเห็น และการร่วมมือ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของความสัมพันธ์โดยรวม และนำไปสู่ความก้าวหน้าในการทำวิจัยและการเรียนรู้ นอกจากนี้ ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Sense of belonging) ยังมีบทบาทสำคัญ

ต่อพฤติกรรมของนักศึกษา โดยเฉพาะในแง่ของความตั้งใจที่จะเรียนต่อหรือทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การศึกษาของ Han et al. (2022) ยังชี้ให้เห็นว่าในกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีนักศึกษาที่รู้สึกว่าคุณค่าในกลุ่มวิชาการมักมีแรงจูงใจสูงและตั้งใจทำวิจัยต่อไป แม้จะเผชิญกับความยากลำบาก ซึ่งปัจจัยเชิงจิตวิทยาอย่างเช่น ความเป็นอิสระ (Autonomy) ความสามารถ (Competence) และ ความสัมพันธ์ที่ดีและเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Relatedness) ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมเหล่านี้ สุดท้ายแล้วพฤติกรรมการสนับสนุนของอาจารย์ที่ปรึกษา เช่น การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การให้อิสระในการตัดสินใจ และการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีอิทธิพลต่อการพัฒนานวัตกรรมด้านวิจัยของนักศึกษา และยังพบอีกว่าการสนับสนุนเชิงพฤติกรรมจากอาจารย์ที่ปรึกษามีผลต่อพฤติกรรมสร้างสรรค์ของนักศึกษา โดยผ่านกลไกความเชื่อมั่นในความสามารถตนเองด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative self-efficacy) ซึ่งเป็นตัวเร่งให้เกิดการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ในงานวิจัยอย่างชัดเจน ดังนั้นแล้วความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาจึงควรได้รับการส่งเสริมควบคู่ไปกับเนื้อหาทางวิชาการ เพื่อเสริมสร้างทั้งผลลัพธ์ทางการศึกษาและการวิจัยต่อไปได้

ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอจุดร่วมเชิงวิพากษ์ของผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีผลต่อทั้งจิตใจและพฤติกรรม ซึ่งส่งผลต่อความเครียด ความมั่นใจ แรงจูงใจ และความสำเร็จทางวิชาการ ความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาที่ดีช่วยลดความเครียดและเสริมความมั่นใจในตนเอง (Self-efficacy) ขณะที่ความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรม เช่น การสนับสนุน การสื่อสาร และการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และนวัตกรรมงานวิจัย การเข้าใจสองมิตินี้จึงสำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

สรุป

จากการศึกษาพบว่า อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ จิตใจ และการพัฒนาอาชีพ โดยไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นทีปรึกษา (Mentor) และ ผู้สนับสนุน (Supporter) ที่ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาอย่างรอบด้าน

อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมการวางแผนงานวิจัย การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การเขียนผลงานเชิงวิชาการ และการตีพิมพ์ผลงานวิจัย รวมถึงเป็นผู้เสริมสร้างจริยธรรมและความรับผิดชอบทางวิชาการ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์เชิงบวกและการสื่อสารที่เปิดเผยระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาก็จะช่วยลดความตึงเครียด ความวิตกกังวล และช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง (Self-efficacy) และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบสำคัญชี้ว่า การพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความเข้าใจทั้งด้านวิชาการ จิตวิทยา และความหลากหลายของผู้เรียน จะช่วยยกระดับคุณภาพของการให้คำปรึกษาและส่งผลต่อความสำเร็จของนักศึกษาโดยตรง ดังนั้น การส่งเสริมศักยภาพของอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเชิงความรู้ ทักษะการสื่อสาร และบทบาทการเป็นผู้นำทางวิชาการและจิตใจ จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนความสำเร็จของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ดาร์ณี ทิพยกุลไพโรจน์. (2561). *กลยุทธ์การส่งเสริมประสิทธิผลของการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Alavi, S. (2024). Investigating the impact of ethical considerations in final assignment submission among postgraduate EFL students. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 20(1). <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/view/269022>
- Alsabhan, J. F., Aljadeed, R., Aljuffali, L., Alshememry, A. K., Alhazzani, K., Almuqbil, M., BinHazzaa, W. M., Almalki, N. M., Alkohaiz, A. A., Binjumah, M., Albogami, S., Alsubay, M., Almutairi, A. R., & Alanazi, A. Z. (2025). A comparative analysis of student perceptions on the effectiveness of academic advising at King Saud University: A focus on experiences, satisfaction, and outcomes. *Saudi Pharmaceutical Journal*, 33, Article 10. <https://doi.org/10.1007/s44446-025-00015-5>
- Chaturvedi, N. S., & Guerrero, M. A. (2022). Career preparation and faculty advising: How faculty advising can improve student outcomes and prepare them for life after graduation. *Journal of Political Science Education*, 19(1), 34–47. <https://doi.org/10.1080/15512169.2022.2107536>
- Dinsmore, B., & Roksa, J. (2023). Inequalities in becoming a scholar: Race, gender and student-advisor relationships in doctoral education. *Teachers College Record*, 125(9), 84–107. <https://doi.org/10.1177/01614681231198648>
- Feizi, S., & Elgar, F. (2023). Satisfaction, research productivity, and socialization in doctoral students: Do teaching assistantship, research assistantship and the advisory relationship play a role? *Heliyon*, 9(9), Article e19332. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e19332>
- Flaherty, C. (2023). *Nearly Half of Students Lack Key Academic Guidance*. Inside Higher Ed. <https://www.insidehighered.com/news/student-success/academic-life/2023/02/28/student-survey-reveals-gaps-core-academic-advising>
- García-Suaza, A., Otero, J., & Winkelmann, R. (2020). Predicting early career productivity of PhD economists: Does advisor-match matter? *Scientometrics*, 122(1), 429–449. <https://doi.org/10.1007/s11192-019-03277-8>
- Han, J., Liu, N., & Wang, F. (2022). Graduate students' perceived supervisor support and innovative behavior in research: The mediation effect of creative self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 875266. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.875266>
- Hassan, M., Fang, S., Malik, A. A., Lak, T. A., & Rizwan, M. (2023). Impact of perceived social support and psychological capital on university students' academic success: Testing the role of academic adjustment as a moderator. *BMC Psychology*, 11, Article 340. <https://doi.org/10.1186/s40359-023-01385-y>

- Jennings, C. (2021). *Academic advising: A literature review*. UCD Teaching & Learning, University College Dublin. https://www.ucd.ie/teaching/t4media/academic_advising_a_literature_review.pdf
- Kim, E., & Kim, S. J. (2019). Advisor selection, advisor-advisee relationship, and perceived stress among Korean and US doctoral students. *International Journal of Chinese Education*, 8(2), 235–264. <https://doi.org/10.1163/22125868-12340114>
- Li, S., Huang, J., Hussain, S., & Dong, Y. (2025). How does supervisor support impact Chinese graduate students' research creativity through research self-efficacy and intrinsic motivation? – A multi-group analysis. *Thinking Skills and Creativity*, 55, Article 101700. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2024.101700>
- Liu, S., Wang, X., Teng, H., & Zhang, Y. (2024). Supervisor–postgraduate relationship and perceived stress: The mediating role of self-efficacy and the moderating role of psychological resilience. *BMC Psychology*, 12, Article 769. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02251-1>
- Loucif, S., Gassoumi, L., & Negreiros, J. (2020). Considering students' abilities in the academic advising process. *Education Sciences*, 10(9), Article 254. <https://doi.org/10.3390/educsci10090254>
- Mavrogalou-Foti, A. P., Kambouri, M. A., & Çili, S. (2024). The supervisory relationship as a predictor of mental health outcomes in doctoral students in the United Kingdom. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1437819. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1437819>
- Raji, F., Morsi, N., Mahsoon, A., & Sharif, L. S. (2022). Assessment of health sciences academic advisors' mental health literacy and their experiences with students facing mental health problems. *Belitung Nursing Journal*, 8(6), 511–520. <https://doi.org/10.33546/bnj.2247>
- Roy, K., McGill, C. M., & Bloom, J. L. (2023). Doctoral student perceptions of faculty advisors: Four supportive behaviors to promote doctoral completion. *NACADA Review*, 4(1), 27–38. <https://doi.org/10.12930/NACR-21-21>
- Selim, A., Ibrahim, N., Awad, S., Salama, E., & Omar, A. (2024). Do academic advising and levels of support affect nursing students' mental health? A cross-sectional study. *International Journal of Nursing Practice*, 30(6), Article e13267. <https://doi.org/10.1111/ijn.13267>
- Thakar, M. S., Rubio, D. M., Murrell, A. J., Morone, N. E., Mitchell Miland, C., & White, G. E. (2024). The impact of inclusive mentoring and identity work on self-efficacy in career advancement and career commitment among underrepresented early-career faculty and post-doctoral fellows. *Journal of Clinical and Translational Science*, 8(1), Article e61. <https://doi.org/10.1017/cts.2024.504>
- Twang, A. H. (2022). *Community-engaged internships: Exploring student and community experiences* [Doctoral dissertation, State University of New York at Binghamton]. ProQuest Dissertations Publishing.

- Wang, J., Liardét, C., Lum, J., & Riazi, M. (2024). Co-authorship between doctoral students and supervisors: Motivations, reservations, and challenges. *Higher Education Research & Development*, 43(7), 1615–1631. <https://doi.org/10.1080/07294360.2024.2354253>
- West, M., McCain, J., & Roksa, J. (2024). After the PhD: The role of advisors and social connections in the job search process. *Studies in Graduate and Postdoctoral Education*, 15(3), 380–394. <https://doi.org/10.1108/SGPE-09-2023-0089>
- Wu, H., & Kim, J. (2025). How doctoral students' role perceptions influence advisor–advisee relationships and academic progress: A case study. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1600872. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1600872>
- Xu, X. (2021). A probe into Chinese doctoral students' researcher identity: A volunteer-employed photography study. *SAGE Open*, 11(3). <https://doi.org/10.1177/21582440211032151>